

Ba_Kurty

خالی گرنگ سه بارهت به

نۆمینهی حاجیان و ئەحکامهکانی

قوربانی کردن

بەشی یەکم

فەزڵ و گەورەیی دە پۆژی یەکمەمی مانگی حاجیان

۱- خوای پەروەردگار فەزڵ و ڕیزی هەندی کات و پۆژ و مانگی داوێ بەسەر ئەوانی تردا ، فەزڵ و ڕیزی دەپۆژی یەکمەمی مانگی حاجیان داوێ بەسەر پۆژەکانی تردا و لەناو ئەو دە پۆژەشدا پۆژی جەژنی قوربانی داوێ بەسەر تۆ پۆژەکەمی تردا ، وباشترین پۆژەکانی حەفتە پۆژی هەینی یە ، وباشترین شەوێکان: دەشەوی کۆتایی مانگی ڕەمەزانی ، و لەو دە شەوێشدا شەوی قەدر باشترینیانی .

۲- خوای گەورە لە سال و کاتەکاندا جۆرەها دیاری و هەلی داناوێ بۆ بەندە یەکخواپەرستەکانی ، لەوانە: دەپۆژی یەکمەمی مانگی حاجیان ، ئەم دە پۆژە یەکیکە لەو کاتانەمی کە عیبادەت کردن تیایدا ڕیز و قەدریکی تایبەتی هەبێ ، ئا لەم پۆژانەدا کەسی باوەرداری یەکخواپەرست هەولەکانی خۆی دەخاتە گەر بۆ بەدەستی هێنانی ڕەزامەندی خودا و بەرز کردنەوێ پلە و پایەمی و پڕ کردنەوێ ئەو کەموکورتیانەمی کە هەبێتی ، وچاوەرپی ڕەحم و بەزەمی خودا دەکات .

۳- چاكه كردن له ده پوژى سهره تايى مانگى حاجيان له هه موو

پوژه كانى ترى سأل باشره ، پيغه مبهري خوا ﷺ فهرمويه تى:

((مَا مِنْ أَيَّامِ الْعَمَلِ الصَّالِحِ فِيهِنَّ أَحَبُّ إِلَى اللَّهِ مِنْ هَذِهِ الْأَيَّامِ

الْعَشْرِ ، فَقَالُوا : يَا رَسُولَ اللَّهِ وَلَا الْجِهَادُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ ؟

فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ) : وَلَا الْجِهَادُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ إِلَّا رَجُلٌ خَرَجَ

بِنَفْسِهِ وَمَالِهِ فَلَمْ يَرْجِعْ مِنْ ذَلِكَ بِشَيْءٍ))^(۱)

واته : هيچ پوژانتيك نيه كرده وهى چاكه تييدا خو شه ويست تر

بيت له لاي خوا وه كو ئهم ده پوژهى مانگى حاجيان ، وتيان : تهنانهت

جيهاديش له پيناوى خوادا ؟

فهرمووى : تهنانهت جيهاديش له پيناوى خوادا ، تهنه مه گهر

پياويك نه بيت كه به خووى و مال و سامانيه وه دهر بچيت بو جيهاد له

پيناوى خوادا و هيچيش له وانه نه گهر يتته وه.

^(۱) صحيح البخاري رقم : (۹۶۹) وصحيح سنن الترمذي رقم : (۷۵۷) واللفظ له .

۴- عياده ته فهرزه كان لهم ده پوژدها خيريان زياتره به به راورد
به پوژه كانى ترى سال ، و پاداشتيان زورتريه ، وبه هه مان شيوه سوننه ت
لهم ده پوژدها خيري زياتره به به راورد به پوژه كانى ترى سال ، و پاداشتي
زورتريه ^(۱)

۵- نويز كردن لهم ده پوژدها خيري زياتره به به راورد به پوژه كانى
ترى سال ، و پاداشتي زورتريه ، و به هه مان شيوه پوژوو ، و قورئان
خويندن ، و نزاو پارانه وه ، و خووشكاندن بو خدا ، و چاك بوون
له گه ل دايك وباوكدا ، و گهياندى سيله ي ره حم و سهردانى خزم
وكه س و كار ، و جي به جي كردنى پيداويستى خه لك ، و سهردانى
نه خووش ، و شوينكه وتنى جه نازه ، و چاك بوون له گه ل دراوسيدا ، و
خواردن به خشين ، و نه و كرده وانهى كه سوودى گشتيان ههيه ، وبه م
شيويه تا كووتايى .

^(۱) الفتح الباري لابن رجب (۹ / ۱۵) .

۶- فەزڵ و پڕیزی ئەم دە پڕۆژە شەویش دە گریتهووە ، بەلام فەزڵی دەشەوی کۆتایی مانگی پەمەزان لەدە شەوی سەرەتایی مانگی حاجیان زیاترە ، و پڕۆژەکانی لە پڕۆژەکانی مانگی پەمەزان فەزڵی زیاترە ، لەبەر بوونی پڕۆژی عەرەفە و جەژن و تەرویە تیایدا .^(۱)

۷- لەم دە پڕۆژەدا جۆرەها عیبادەت کۆدەبنەووە کە لە مانگەکانی تردا بەو شیوەیە بوونیان یە ، وەک حەج و قوربانی کردن ، جگە لەنوێژ و پڕۆژوو و خێر و سەدەقە .^(۲)

۸- یەکیکە لە پڕیز و فەزڵەکانی ئەم دە پڕۆژە ئەوێه: خوای پەروەردگار سوپێندی بە شەوێهکانی خواردوو ، هەر وەک فەرموویەتی: ﴿وَالْفَجْرِ (۱) وَلَيَالٍ عَشْرٍ﴾ [الفجر : ۲] .

^(۱) مجموع الفتاوى (۲۵: ۲۸۷) ، ویدائع الفوائد لابن القيم (۳ / ۱۶۲) ، وزاد المعاد (۱ / ۵۷) ، وتفسير ابن كثير (۵ / ۴۱۶) .

^(۲) فتح الباري لابن حجر (۲ / ۴۶۰) .

۹- یه کیکي تر له فهزل وریزه کانی ئەم ده پوژه ئەوهیه:

پوژي عهرفهه ی تیدایه ، ئەو پوژهی که خوای پهروهردگار دینی
تیادا کامل و تهواو کرد ، ونیعمهتی خوی بو موسولمانان تهواو کرد ،
ههروهک فهرموویهتی: ﴿الْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ وَأَتِمَمْتُ عَلَيْكُمْ
نِعْمَتِي وَرَضِيتُ لَكُمُ الْإِسْلَامَ دِينًا﴾ [المائدة: ۳] .

واته: ئەمرو دینه که ی خوم بوتان تهواو کرد، هه رگیز پیویستان به
زیاده نابیت بیهینته ناو دینه که تانهوه، وه ئاشکرام کرد به سهر هه موو
دینه کاند، (ئەم ئایه ته به لگه یه له سهر ئەوه ی بیدعه ی حه سه نه له دیندا
نیه، (ئیمامی مالیک) ده فهرمیّت: (هه رکه سیك له ئیسلامدا بیدعه یه ک
بکات و بلیت حه سه نه یه ئەوا بریاری ئەوه ی داوه که پیغه مبه ری خوا-
صلی الله علیه وسلم - خیانهت و ناپاکی له م دینه کردووه، چونکه
خوای گه وره ده فهرمیّت: ئەمرو من دینه که ی خوم بوتان تهواو کرد،
بو یه ئەوه ی ئەو رۆزه دین نه بوو بیت ئەمرۆیش دین نیه، وه ئەم ئایه ته ی
خوینده وه و کردی به به لگه له سهر قسه که ی) له پاش ئەم ئایه ته هیچ
حه لال و حه رامیک دانه به زی ، وه نیعمهتی خوم تهواو پرژاند

به سهرتاندا به وهی که مه ککه م بو تازاد کردن و به سهر کافراندا زالم کردن ، وه رازی بووم که ئیسلام دینی ئیوه بی تا پوژی قیامت، وه ئیوه یش رازی بن که دیتان بیت، ئەمه دوا ئایهت بووه له قورئانی پیروژ دابهزی له (حَجَّةُ الْوَدَاع) له حه جی مالئاوایی له پوژی عه ره فه له پوژی جومعه دا که پیغه مبه ری خوا- صلی الله علیه وسلم - به پیوه راوه ستا بوو، وه هه شتاو یه ک روژ پاش ئەم ئایه ته کوچی دوا یی کرد .

۱۰- یه کتکی تر له پیزو فه زله کانی ئەم ده پوژه ئه وه یه: پوژی حه جی گه و ره (یوم النحر) ، و (یوم الحج الأكبر) سی تیدایه ، که گه و ره ترین پوژه له لای خودا ، هه روه ک له فه رمووده یه کدا هاتووه : **(إِنَّ أَفْضَلَ الْأَيَّامِ عِنْدَ اللَّهِ يَوْمُ النَّحْرِ ثُمَّ يَوْمُ الْقَرِّ)** ^(۱) واته: باشتترین پوژه کانی له لای خودا پوژی قوربانی کردنه پاشان پوژی دوا ی ئه وه . و بویه پوژی دواتر ناو نراوه (یومُ القَرِّ) له بهر ئه وه ی خه لک له و پوژه دا جینگیر (یستقر) ده بن له (منی) .

^(۱) رواه أبو داود (۱۷۶۵) وصححه الألبانی

۱۱ - سه لهف په حمه تی خویان لی بیت زور سوور بوون له سهر هه ولدان و عیادهت کردن لهم ده پوژدها ، وزور به گه وره یان داده نا .

له وانه سه عدی کوری جوبه یر کاتی هم ده پوژهی به سهردا ده هات زور عیاده تی نه نجام ده دات ، به شیوه یه ک خه ریک بوو توانای به سهردا نه مینی ، وله و ده شه وه دا خه لکی هه لده نا له سهر عیادهت و ده یفه رموو: ((لا تُطْفِئُوا سُرُجَكُمْ لَيْلِيَ الْعَشْرِ))^(۱) واته : شه وانی ده پوژی یه که می مانگی حاجیان چراکانتان مه کوژینه وه [مه بهستی نه وه یه : شه ونوژر بکه ن و قورئان بخوینن و زیکری خوا بکه ن] .

وه نه بو عوسمانی نه هه دی ده یفه رموو : (كَانُوا يُعَظِّمُونَ ثَلَاثَ عَشْرَاتٍ: الْعَشْرُ الْأَوَّلُ مِنَ الْمُحَرَّمِ، وَالْعَشْرُ الْأَوَّلُ مِنْ ذِي الْحِجَّةِ، وَالْعَشْرُ الْآخِرُ مِنْ رَمَضَانَ) لطائف المعارف (۳۵) .

واته : نه وان سی ده پوژیان به گه وره داده نا: ده پوژی یه که می مانگی موحه رهم ، و ده پوژی یه که می مانگی حاجیان ، و ده پوژی کو تایی مانگی په مه زان .

^(۱) لطائف المعارف (۲۶۳) .

۱۲- پێویستە لەسەر موسوڵمان ئاگاداری ئەم دە پۆژە بیت و لەدەستی نەدات ، و کردەووی چاکی زۆر تیدا ئەنجام بدات ، و کاتەکانی بە شتی باش و خێر بەپڕ بکات، بەپراستی جێی سەرسوڕمانە لەمانگی رەمەزاندا چوست و چالاک بین و دواتر لەم دە پۆژەدا تەمبەلی بکەین ، لەکاتیکیدا پۆژەکانی لەپۆژەکانی مانگی رەمەزان پێژدار تره ، و کردەووە کردن تیایدا خوێشەویستەرە بەلای خوداوە.

۱۳- ئاممان ئاممان ئاگادار بن لەبەفیرۆدانی کات لەم دە پۆژەدا و خو سەرقال کردن بەشتی خراب و بی سوودەووە هاوشتیووی نوستن ، و وتی و وتی ، وتەماشاکردنی کەنالەکان ، و سەرقال بوون بە تۆرە کۆمەلایەتیەکانەووە ، چونکە ئەم کاتانە غەنیمەت و دەستکەوت گەلیکی زۆر گەورەن و گەر لەدەستت بچێ قەرەبوو ناکرێنەووە .

۱۴- باشتیرین کردهوه لهه دهپوژدها :حهجه ، ئهوه حهجهی

کهخودا قهبولی کردوو، لهفهرموودهدها هاتوو: (الحج المبرور لیس له

جزاء إلا الجنة) متفق علیه . واته: حهجی وهرگیراو وقهبول کر او هیچ

پاداشتیکی نییه جگه لهبههشت نهییت .

۱۵- سوننهته لهه دهپوژدها زور زیکر ویادی خودا بکریت

، لهههموو کات وسات وباریکدا ، بهدانیشهتهوهه بییت یاخود بهپیوه ،

وپالکهوتنهوه ،وه بهسواری بییت یاخود بهپیاده .

۱۶- زور وتنی (لا اله إلا الله) و (الله أكبر) و (الحمد لله)

کردن، پیغه مبه فهرموو یهتی: (ما من أيام أعظم عند الله ولا أحب

إليه العمل فيهن من هذه الأيام العشر فأكثروا فيهن من التهليل والتكبير

والتحميد)^(۱) واته: هیچ پوژانیک نییه لای خوا گه وره تر بییت و

کردهوهی تیدا خوشه ویست تر بییت لهه ده پوژه، دهی زور (لا اله إلا

الله) و (الله أكبر) و (الحمد لله) بکهن .

^(۱) أخرجه احمد (۷ / ۲۲۴) وصححه إسناده أحمد شاكر .

۱۷- (الله أكبر) و (سبحان الله) و (لا إله إلا الله) کردن ؛ ئا
ئهمانه پئیان دهوتریت: (الباقیات الصالحات) ، وخوشهویسترین وتەن
به لای خوداوه ، وههروهها لهههموو ئەو شتانهی که خۆر به سهریاندا
هه لیدی خوشهویسترن به لای پیغه مبهروهه صلی الله علیه وسلم ، و
باش وایه لهم رۆژانه دهنگ به زیکر کردن بهرز بکریتهوه ، وبه پی و
دانیشتنهوه ، وبه سواری وپیاده ، له مال وریگا و بانهکاندا ، و له مزگوت
و شوینه گشتیهکاندا ، و له بازار و جیگای کاردا .

۱۸- (الله أكبر) کردن لهم ده رۆژه و ههموو جیگه و کات
وساتیکیدا دهکریت ، لهههموو ئەو جیگایانهی که زیکر ویادی خودا
تیایدا دروسته ، موسولمان به ئاشکرا دهیکات ودهنگی پی بهرز
دهکاتهوه ، خوای پهروهردگار فهرموویهتی: ﴿وَيَذْكُرُوا اسْمَ اللَّهِ فِي أَيَّامٍ
مَّعْلُومَاتٍ عَلَىٰ مَا رَزَقَهُم مِّنْ بَهِيمَةِ الْأَنْعَامِ﴾ [الحج : ۲۸]

بلاوترین شیوهی (الله أكبر) کردن بهم شیوهیهیه (الله أكبر ، الله
أكبر ، لا إله إلا الله ، الله أكبر ، الله أكبر ، ولله الحمد) ، وئهم بابته
مه جالی تیدایه ومهرج نییه تهنها بهم شیوهیه بیت .

۱۹- پۇژوو گرتى نۆمىنەى حاجيان (ھەر نۆ پۇژوھە) سوننەتە .

وہ پۇژوو گرتى كەفارەتى تاوانە ، و پارىزە لەئاگر ، پىغەمبەرى خوا ﷺ
فەرموئەتى : ھەر بەندەيەك لە بەندەكانى خوا پۇژۇيك بە پۇژوو بىت لە
پىناوى خواى پەرورەدگار ، ئىللا بە ھۆيەوہ خواى پەرورەدگار پروومەتى لە
ئاگرى دۆزەخ (۷۰) ھەفتا پايز (واتە : سالى) دوور دەخاتەوہ .

۲۰- پۇژووى پۇژى ەەرەفە سوننەتى پىغەمبەرە صلى الله عليه
وسلم و ھەلىكى گەورەيە ، و تاوانى دوو سالى دەسپىتەوہ ، پىغەمبەر
ﷺ فەرموئەتى : (صِيَامُ يَوْمِ عَرَفَةَ أَحْتَسِبُ عَلَى اللَّهِ أَنْ يُكَفِّرَ السَّنَةَ
الَّتِي قَبْلَهُ وَالسَّنَةَ الَّتِي بَعْدَهُ) ^(۱) واتە : پۇژووى پۇژى ەەرەفە
چاوەروانم كە خوا بىكاتە مايەى كەفارەت و سىپىنەوہ و لىخوشبوونى
تاوانى سالىك لە پىشىيەوہ و سالىكىش لە پاشىيەوہ (واتە : بىتە
كەفارەتى تاوانى دوو سالى)

تېيىنى : پۇژووى پۇژى ەەرەفە لەشەوہوہ نىەتى بۆ دەھىندىت ،
بەلكو پاداشتەكە تەواو وبى كەم وكورتى بىت .

^(۱) رواه مسلم (۱۱۶۲) .

۲۰- باش وایە مأل و مندال و کەسوکار لەسەر ئەم پۆژوووە
رابهێندرین ، سەعیدی کۆری جوبەیر دەیگوت: **أيقظوا خدمكم
یتسحرون لصوم يوم عرفة** ^(۱) واتە: خزمەتکارە کانتان بەخەبەر بێننەووە
بەلکو پارشیو بکەن بۆ پۆژووی پۆژی عەرەفە .

۲۱- سوور بە لەسەر ئەوێ لەگەڵ ئاوابوونی خۆری پۆژی
عەرەفەدا تاوانە کانت ئاوا ببن، ئەوێش بە دوعا کردن و پارانەوێ زۆر .
۲۲- یەکیک لە بازرگانیه پر خیر و قازانجەکان خەتم کردنی
قورئانی پیرۆزە لە دە پۆژی یەکەمی مانگی حاجیان ، چونکە خواى
پەروەردگار بەهەر پیتیک دە خیر وچاکەت بۆ دەنوسیت ، و بى گومان
قورئان خویندن لەم دە پۆژە خیری زیاتری هەیه .

هەر وەها لە زیرەکی و تیگەشتووی موسولمان ئەوێە لەم دە
پۆژەدا چەند جۆریک عیادەت پیکەووە کۆ بکاتەووە ، هاوشیوێ زیکر
و نوێژ و بەخشین و دوعا و کاری چاکە بەگشتی .

^(۱) حلیۃ الأولیاء (۲۸۱) ، والسير (۳۲۶ / ۴) .

۲۳- ئەو که سانهی که نیازی قوربانی کردنیان ههیه له یه کهم

پوژی مانگی حاجیانهوه نابی دهستکاری مووی لاشه و نینۆکیان بکهن

تاوه کو قوربانیه که یان سه ر دهبرن ، پتغه مبهری خوا صلی الله علیه

وسلم فهرمویه تی : (إِذَا رَأَيْتُمْ هِلَالَ ذِي الْحِجَّةِ وَأَرَادَ أَحَدُكُمْ أَنْ يُضَحِّيَ

فَلْيُمْسِكْ عَنْ شَعْرِهِ وَأَظْفَارِهِ)

وفي لفظ له : (إِذَا دَخَلْتَ الْعَشْرُ وَأَرَادَ أَحَدُكُمْ أَنْ يُضَحِّيَ فَلَا

يَمَسُّ مِنْ شَعْرِهِ وَبَشَرِهِ شَيْئًا) رواه مسلم (۱۹۷۷) .

واته : ئە گەر مانگی زولحیجه تان بینی وه که سییک له ئیوه ویستی

قوربانی بکات با دهست بگریته وه له موکردنه وه و برینی نینۆکه کانی.

له له فزیکی تر دا هاتوه که فهرمویه تی : ئە گەر چونه نیو ده پوژی

سه ره تای مانگی زولحیجه وه وه که سییک له ئیوه ویستی قوربانی بکات

ئە وه با دهست بگریته وه له پیست و موو له خوکردنه وه.

۲۴- هەر که سیک بزانییت ئامانجه که ی چیه له دنیا دا ئه و کات
 هه و لی بۆ ده دات و خوی بۆ ماندوو ده کات ، گومانیشی تیدا نیه
 ئامانج و هه ده فه ی گه و ره ی که سی موسلمان به ده سه ته ی تانی ره زامه ندی
 خوای گه و ره و به هه شته که یه تی ، ده ی با په له بکه ی ن له ئه نجامدانی
 کاری چاکه دا ، و هه موو ته و به بکه ی ن و بکه پرینه وه بۆ لای خودا ،
 ئه وه ش به یه کجاری وازه ی تان له گونا و تاوان ، و با ئه م ده پرۆزه بکه ی نه
 خالی وهرچه رخا ن وه لدا نه وه ی لاپه ره یه کی نو ی له گه ل خوای
 گه و ره دا ، خوای په روه ردگار فهرمو و یه تی : ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا تَوْبُوا
 إِلَى اللَّهِ تَوْبَةً نَّصُوحًا عَسَىٰ رَبُّكُمْ أَن يُكَفِّرَ عَنْكُمْ سَيِّئَاتِكُمْ وَيُدْخِلَكُم
 جَنَّاتٍ تَجْرِي مِن تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ﴾ [التحریم : ۸] .

واته : ئه ی باوه پداران ئیوه ته و به بکه ن و بۆ لای خوای گه و ره
 بکه پرینه وه به لام ته و به یه کی راستگو و نه صوح ، ئه وه یه که مرؤف به
 راستگو یی و به دلسۆزی ته و به بکات و ئه وه ی له پابردو ودا کردو و یه تی
 لیتی په شیمان بی ، وه ئه وه ی که ئیستا له تاوان ئه ی کات دهستی لی
 هه لگری ، وه عه زیمه تی هه بی که له داها تو ودا نه گه پرینه وه سه ری ، وه
 به دل په شیمان بی له وه ی که پابردوو کردو و یه تی ، به زمان داوای

لیخو شبوون له خوای گه وره بکات، به لاشه دهستی لی هه لگری،
عه زیمه تی هه بی نه گه پیتته وه سهری، وه ته گهر ماف و حه قی خه لکیش
بوو حه قی خه لکی بگه پیتته وه ، به دلنیایی خوای گه وره له
تاوانه کانتان خویش ته بی ته گهر ته و به یه کی وا بکه ن ، وه ته تانخاته
به هه شته وه که پره له باخ و باخات که جوگه له ئاو به ژیر دارو
خانوه کانیاندا ته پروات .

۲۵- کاری چاکه و دوور که و تنه وه له تاوان له م ده پوژدها ،
موسولمان راده هیئت له سهر به گه وره دانانی شه عاثیره کانی خودا ، و
پاریزگاری کردن له سنوره کانی ، ته م ده پوژده له مانگه حه رامکراوه کانه ،
خوای پهروه ردگار له باره ی مانگی حه رامکراوه وه ده فره موویت: ﴿فَلَا
تَظْلِمُوا فِيهِنَّ أَنْفُسَكُمْ﴾ [التوبة: ۳۶].

وه ههروه ها فره موویه تی: ﴿وَمَنْ يُعْظَمْ شَعَائِرَ اللَّهِ فَإِنَّهَا مِنْ تَقْوَى
الْقُلُوبِ﴾ [الحج: ۳۲] هه ره که سیك دروشمه کانی دین و فره ماننی خوای
گه وره و حه ج کردن به گه وره بزانی، ته مه نیشانه ی ته قوای دلی ته و
که سه یه که سیکه ته قوا له دلیدایه.

وه ههروه ها فهرموویه تی: ﴿وَمَنْ يُعَظِّمْ حُرْمَاتِ اللَّهِ فَهُوَ خَيْرٌ لَهُ

عِنْدَ رَبِّهِ﴾ [الحج: ۳۰].

وه که سیک ریز له دروشمه کانی خوی گه وره بگری وه به جوانی
جیبه جی بکات و خوی له تاوان بیاریزیت ئه وه بو خوی باشته لای
خوی گه وره، خوی گه وره ئه جرو پاداشتی زوری ئه داته وه .

له کو تاییدا : بزانه که خیزان و مال و مندالمان ئه مانه تن
له گه ردنمان ، پیغه مبه ری خوا ﷺ فهرمویه تی : هه مووتان شوان و
به رپرسن و به رپرسیشن له و شوانیه تی و به رپرسیاریه تییه ، پیاو شوان و
به رپرسه له ماله که ی خویدا و به رپرسیاره له و که سانه ی له ژێرده ستیدان .
ده ی با هه ولده ی گه وره یی ئه م کات و مونا سه باتانه به مال و
منداله کانمان ئاشنا بکه ین ، و پایان بینین له سه ر ریز گرتن لیی ، و
ئه نجامدانی کاری خیر و چاکه تاییدا ، و با هه ل و ده رفه ته کان له ده ست
نه ده ین ، و کار بکه ین پیش له ده ست چوونیان .

وصلی الله علی نبینا محمد وآله وصحبه وسلم .

به شي دووهم

حوکم و ئادابه کانی قوربانی کردن

پیناسه ی قوربانی

۱. قوربانی که به زمانی عه ره بی پیی دهوتریت: (الأضحیة)
بریتی یه له و ئازه له ی که سهرده بریت له جوړی و شتر، مانگا، مهر و بزن
له رۆژانی جه ژنی قورباندا وه کو نزیك بوونه وه یه که له خوا.

بویه پیی دهوتریت (الأضحیة) چونکه له کاتی چیشته نگاو
(ضحی) یان به رزبوونه وه ی خوردا سهرده بریت.

که ی قوربانی بوو به یه کتیک له دروشمه کانی ئیسلام .

۲ قوربانی له سالی دووی کوچی شهر عینرا و بوو به یه کتیک له
دروشمه کانی ئیسلام و به به لگه ی قورئان و فهرمووده و یه کده نگه
زانایان. خوی گه و ره فهرموویه تی: ﴿فَصَلِّ لِرَبِّكَ وَأَنْحَرْ﴾ [الکوثر]

وه له پیغه مبه ره وه ﷺ جیگیربوه به کردار و گفتار و موسلمانانیش

کاریان به مه کردوه

فەزڵ و خیری قوربانی کردن

۳. قوربانی کردن کارێکی شەرعییە و نزیک بوونەووەیەکی گەورەییە لە
خوای پەروەردگار، وە دروشمیکی ئاشکرای ئایینی پیرۆزی ئیسلامە،
بۆیە دەبینین پیغمبەر (ﷺ) و سەلەفی صالەحیش زۆر گرنگیان بە
ئەنجامدانی قوربانی داوە بە شێوەیەک ئەو فەرموودانەی کە لە بارەی
ئەنجامدان و پونکردنەووەی ئەحکامەکانیەووە هاتوووە دەگەنە پلەی
(التواتر المعنوي) چونکە زۆر زۆرن، وە پیغمبەر (ﷺ) لە
سەفەریشدا قوربانی ئەنجامداوە وەک چۆن کاتێک لە مالدای بووبێت، وە
ئەمانەیش هەموو بەلگەن لە سەر گەورەیی و فەزلی ئەم کارە پیرۆزە،
بەلام هیچ فەرموودەییەکی صەحیح نەهاتوووە سەبارەت بە دیاری کردنی
بڕ و ئەندازەی پاداشتەکی. پیتشەوا ابن العربی مالکی دەلیت:

(... سەبارەت بە قوربانی خەلکی شتی سەیر دەگێرنەووە کە صەحیح
نین). ^(۱) بۆیە ئەوانەیی لە تۆرە کۆمەڵایەتیەکاندا لەم بارەییەووە هەوآل و
ئەسەر دەگێرنەووە وریای ئەم خالە بن.

^(۱) عارضة الأحوذی (۲۲۸/۶)

حوکمی قوربانی کردن

۴. قوربانی لای زۆربهی زانایان سوننهتی جهختلیکراوه و هه ندیکیش له زانایان بۆ ئەوه پڕۆشتوون که واجبه که ئەمه مهزهه بی ئەبی حه نیفه و پڕیوایه تی که له مالک و ئەحمه دهوه و وتهی په سه ندکراوی ابن تهیمیه، بۆیه ناشیت و ناگونجیت بڕواداریک که توانای هه بییت و قوربانی نه کات.

ئەبو هورهیره رضی الله عنه ده لیت پیغه مبه ری خوا ﷺ فهرمویه تی : ئەوهی توانای قوربانی کردنی ههیه و نایکات ئەوا با نزیک نوێژگه که مان (مصلی) نه که ویتته وه.^(۱)

که وابوو باش وایه هه رکه س توانای ههیه و خوای گه و ره مالتیکی پی به خشیوه با په زیلی لی نه کات و هه موو سالتیک قوربانی بکات و دلی ماله هه ژاره کان خوش بکات و خووی له م خیره گه و رهیه بی به ش نه کات .

^(۱) رواه ابن ماجه (۳۱۲۳) مرفوعاً، ورجَّح البيهقي والحافظ ابي حنبله أنه موقوف على أبي هريرة .

کئی ده توانی قوربانی بکات

۵. قوربانی کردن دروسته و مه شروعه بۆ هه موو خه لکی: نیر، می، موقیم، ریوار، گوندنشین، شارنشین، له ولاتی موسلمانان بیت یان ولاتی بیباوه پان. تهنه ئه و که سه نه بیت که له حه جدایه - لای مالک - ئه و قوربانی ناکات، به لکو هه دی سه رده بریت، و ئه مه ش وشه ی په سه ندرای (ابن تهیمیه) و قوتابیه که یه تی (ابن القیم) و هه روه ها شیخ ابن (عوسه یمین) هه رحه مه تی خویان لی بیت .

قه رز کردن بۆ قوربانی

۶. ئه وه ی پاره ی قوربانی نییه، ئه و ئاساییه قه رزی بۆ بکات ئه گه ر توانی دواتر قه رزه که بداته وه، وه کو ئه وه ی فه رمانبه رییت و له مووچه که ی بیداته وه، یان به قیست بیکریت، به لام ئه گه ر نه یتوانی بیداته وه ئه و باشتروایه قه رزی بۆ نه کات بۆ ئه وه ی شتیك نه که ویتته ئه ستۆی که واجب نه بووه له سه ری.

کرینی ئازهلّی قوربانی بۆ که سیکی تر

۷. یه کیڭ لهو خیر و صه ده قانه ی که سوننه ته ئه وه یه : دلخووشی

ئه و که سه بکه یت که ناتوانیت قوربانی بکات به وه ی پاره که ی پی

بده یت بیداته حه یوانیک یان ئازهلّیکی به دیاری پی بده یت و بیکات به

قوربانی، چونکه عوقبه ی کوری عامر ده لیت: پیغه مبه ری خوا ﷺ

قوربانیه کانی له نیتوان هاوه لانیدا دابه ش ده کرد. (۲)

حیکمه ت له ئه نجامدانی قوربانی

۸. له حیکمه ته کانی قوربانی:

أ. خواپه رستی کردن به و شته ی که په روه ردگار شه رعان دویه تی.

﴿ لَنْ يَنَالَ اللَّهُ لُحُومُهَا وَلَا دِمَاؤُهَا وَلَكِنْ يَنَالُهُ التَّقْوَىٰ مِنْكُمْ ﴾ (الحج : ۳۷).

ب. زیندوو کردنه وه ی سوننه تی پیغه مبه ر ابراهیم علیه السلام .

ج. سوپاسکردنی خوی میهره بان له سه ر نیعمه ته کانی له وانه

نیعمه تی به خشیننی ئه و ئازهلّه.

(۲) رواه البخاري (۵۵۴۷)، ومسلم (۱۹۶۵).

د. بە شداری کردنی خەلکی شارەکان لە گەڵ حاجیان لە هەندێ

لە دروشمەکانی حەج.

هـ. ئاشکرا کردن و زیندووکردنەوی یەکیک لە دروشمەکانی

ئایینی پیروزی ئیسلام.

و. دلفراوان کردن و دەرکردنی لە پەزیلی.

ز. دلخۆشکردنی کەس و کار و منداڵ و خێزان و دراوسی و

خزمان و هەزاران بە تاییبەتی بە دابەشکردنی گوشتی قوربانی بە

سەریاندا لە پوژانی جەژندا.

قوربانی بکریت باشه یان پاره‌ی ئازهلّه که بکریت به خیر؟

۹. سهرپرینی ئازهلّه که و قوربانی کردن باشته له بهخشینی

پاره‌که‌ی چونکه ئه و سهرپرینه دروشمیکه گه‌وره‌یه له دروشمه‌کانی

دینی ئیسلام و سوننه‌تی پیغمبه‌ری خوا ﷺ.

وه‌ه‌روه‌ها بۆچوونی هه‌رچوار مه‌زه‌به‌که‌یه و ته‌نانه‌ت سه‌عیدی

کورپی موسه‌یب ده‌لیت: ئه‌گه‌ر کاوړنک بکه‌م به قوربانی پیم خوشتره

له‌وه‌ی سه‌د دره‌م بکه‌م به‌خیر. ^(۱)

هه‌روه‌ها له‌به‌ر ئه‌وه‌ی خواپه‌رسته‌یه‌کی سه‌ربه‌خۆیه و خوای گه‌وره

فهرموویه‌تی: ﴿فَصَلِّ لِرَبِّكَ وَأَنْحَرْ﴾ [الکوثر] جا ئه‌گه‌ر خه‌لکی

له‌مه‌ بترازین و له‌بری ئه‌مه‌ به‌ره‌و پاره به‌خشینه‌که‌ی بچن ئه‌وا ئه‌م

دروشمه گه‌وره‌یه له‌کارده‌که‌وێت و ون ده‌بی‌ت.

^(۱) مصنف عبدالرزاق (۳۸۸/۴)

قوربانی کردن بۆ مردوو

۱۰. له بنچینه دا قوربانی کردن بۆ زیندوو و هکان شهر عینراوه، وه کو پیغه مبهری خوا و ﷺ هاوه لانی ئه نجامیان داوه که بۆ خویمان و خانه وادهیان قوربانیان کردوو.

جا قوربانی کردن بۆ مردوو ده کریت به دوو به شه وه:

یه که م: ئه گهر مردوو که وه صیتی کردیت به وهی که وا له دواي مردنی قوربانی بۆ بکریت: ئه وا وه صیته که ی جیه جی ده کریت.

دووهم: ئه گهر مردوو که وه صیتی نه کردیت به وهی که وا له دواي مردنی قوربانی بۆ بکریت: ئه وا ئه مه شیان ده بیت به دوو به شه وه:

أ. ئه گهر قوربانیه که به سه ره خوویی بۆ مردوو که بکریت به ته نها: واته: که سیک حه یوانیک به جیا بکریت و بیکاته قوربانی بۆ مردوو یه ک به بی ئه وهی مردوو که پیشتر وه صیتی کردیت ئه وا له م حاله ته دا دروست نیه چونکه و هیچ به لگه یه کی له سه ر نه هاتوو و شیخی ئیسلام ابن تهیمیه ده فهرمویت: قوربانی کردن بۆ مردوو شتیکی ناسراو و به ربلاو نه بووه لای سه له ف.

ب. ته گهر مردووه که هاوبهش بکريت له خيري تهو قوربانیهی که دهکريت بو خيزانيک تهوا دروسته ، وهکو تهوهی که سيک قوربانیهک بکات لهبری خوئی و خانهواده کهی به زيندو و مردووه وه.

کهواته : گهر ويستت که سيکی خانهواده کهت که مردووه له خيري قوربانیه که به شدار بيی تهوا با نيتهت لهو قوربانیه تهوه بیی که خيره کهی بو ههموو خانهواده کهت بیی به زيندووه کان و مردووه کانه وه .

قوربانی به چی دهکريت؟

۱۱. مهرجه بو دروستيتی قوربانی بهوهی که ئازله که و شتر و مانگا و مهر و بز به ههموو جوړه کانيه وه بیی ، به مريشک و پهله ور و تهوانه ناکريت چونکه خواي گه وره فهرموويه تی :

۱۲. ﴿وَلِكُلِّ أُمَّةٍ جَعَلْنَا مَنْسَكًا لِّيَذْكُرُوا اسْمَ اللَّهِ عَلَىٰ مَا رَزَقَهُمْ

مِنْ بَهِيمَةِ الْأَنْعَامِ... ﴿٣٤﴾ [الحج]

كاوپىك بۆيەك خىزان دەپىت

۱۳. كاوپىك لەبرى يەك خىزان دەپىت، جا ئەگەر سەرۋكى خىزان بىكات لەبرى ھەموويان يان ئافرەتەكە بىكات ئەوا ھەموويان دەگرىتەوۋە و دروشمەكە بەجى ھىنراوۋە.

ئەبو ئەيوبى ئەنصارى دەلىت: لەسەردەمى پىغەمبەردا ﷺ پياوئىك كاوپىكى دەكرد بە قوربانى بۆ خۆى و خىزانەكەى و لىيان دەخوارد و لىيشيان دەبەخشى.^(۱)

۱۴. ئەگەر ھاتوو خىزانەكە چەند براپەك و مندالەكانىشان بوون و ھاوبەش بوون و پىكەوۋە نانىان دەخوارد ئەوا يەك قوربانى بۆ ھەموويان دەشىت، بەلام ئەگەر ھەردانەيان خانوى سەربەخۆى خۆى ھەبوو ئەوا چاك واپە ھەردانە و قوربانىيەك بۆ خۆى بىكات.

۱۵. ئەگەر پياوئىك زياد لە يەك ژنى ھەبوو ئەوا يەك قوربانى بۆ ھەموويان دەشىت و بەسە.

^(۱) رواه الترمذي (۱۵۰۵)، وصححه الألباني.

۱۶. وشترىك لەبرى حەوت كەس دەبىت، ۋە مانگاش

بەھەمان شىۋە لەبەر ۋەتەكەى جابرى كورى عبدالله رضي الله عنه كە دەلىت:

لەگەل پىغەمبەرى خوادا ﷺ لە سالى حودەيبىيە وشترىكمان

سەردەبرى بۆ حەوت كەس ۋە ھەروەھا مانگاش بۆ حەوت.^(۱)

۱۷. دروستە خەلكى تىش بەشدارى بىكەن لە مانگا يان

ۋىترەكەدا با بەشداربوۋەكانىش نىەتى قوربانىان نەبىت، بەلكو نىەتى

نەزر يان گوشت يان سەدەقە ۋ شتى تىشيان ھەبىت، چونكە

ھەركەسە ۋ بەنىەتى خۆى دەبىت ، جگە لە نىەتى گويزەبانە چونكە

گويزەبانە ۋ قوربانى پىكەۋە كۆناكرىتەۋە ۋ گويزەبانە دەبى ئازەلىكى

سەربەخۆى بۆ سەربىرى .

^(۱) رواه مسلم (۱۳۱۸) .

۱۸. دروستیشه که متر له حهوت کهس به شداربن له و شتر

یان مانگا، چونکه زۆرتینه کهی که بریتی بیت له حهوت کهس ئەوا
بیتگومان لهو ژمارهیه که متر دروست و پرینگه پیدراوه.

۱۹. دروست نییه زیاد له یهك کهس به شداربیت له شه کیکدا،

له بهر نه بوونی به لگه له و بارهیه وه ههروه کو چۆن نابیت زیاد له حهوت
کهس به شداربن له و شتر و مانگادا.

باشترین جووری ئەو ئاژەلە ی دە کریتته قوربانی

۲۰. باشترین جووری ئەو ئاژەلە ی که ده کریت به قوربانی،

هه ندی له زانایان ده لێن با شتر وایه شهك بیت چونکه کرداری
پێغه مبهری خوایه ﷺ، و زۆرینه ی زانایانیش ده لیت: با شتر وایه و شتر
بیت پاشان مانگا پاشان مهر و بز.

به لگه شيان ئهم فهرمووده يه : (مَنْ اغْتَسَلَ يَوْمَ الْجُمُعَةِ غُسْلَ الْجَنَابَةِ، ثُمَّ رَاحَ فَكَأَنَّمَا قَرَّبَ بَدَنَهُ، وَمَنْ رَاحَ فِي السَّاعَةِ الثَّانِيَةِ، فَكَأَنَّمَا قَرَّبَ بَقَرَةً، وَمَنْ رَاحَ فِي السَّاعَةِ الثَّالِثَةِ، فَكَأَنَّمَا قَرَّبَ كَبْشًا أَقْرَنَ ...).^(۱)

واته: له ئه بو هورهيره وه هاتووه، كه پيغه مبهري خوا صلى الله عليه وسلم فهرموويه تي: ههركه سي پوژي ههيني خوي بشوات، پاشان له سه عاتي يه كه مدا ئاماده بي له مزگه وتدا وهك وشترى بكات به خيتر ئاوايه، ئه وهى له سه عاتي دووهه مدا پروات وهك ئه وه وايه مانگايهك بكات به خيتر، ئه وهى له سه عاتي سيهه مدا پروات وهك ئه وه وايه به رانيكي شاخدار بكات به خيتر ...

جا ده بينين له فهرمووده كه دا وشتر پيش خراوه و مانگا به پلهى دووهم هاتووه پاشان شهك.

^(۱) رواه البخاري (۸۸۱)، ومسلم (۸۵۰).

سیفاتی نه و ئازهلای ده کریتته قوربانی

۲۱. له قوربانی کردندا باش وایه قهله ویت و گوشتی زوړیت و ناته وای نه بیت و بهرووکه شیش جوان و سهرنجراکیش بیت ، وه باش وایه نیر بی و شاخدار بیت.

نه بو نومامه ی کوړی سه هل ده لیت: نیمه له مه دینه ئازهلای قوربانیمان قهله و ده کرد و موسلمانانیش به هه مان شتوه قوربانیه کانیان قهله و ده کرد.^(۱)

نه نه سی کوړی مالک ﷺ ده لیت: پیغه مبهری خوا ﷺ دوو کاوړی گه وره ی قهله و سورویتیکه ل به پره شی ده کرده قوربانی.^(۲)

^(۱) ذکره البخاري في صحيحه معلقا (۱۰۰/۷) .

^(۲) البخاري (۵۵۶۴) ، ومسلم (۱۹۶۶) .

تەمەنی ئەو ئازەلەي که دە کریت به قوربانی

۲۱. دەبیت ئازەلە که گەشتیته ئەو تەمەنەي که شەرع بۆي

دیاری کردوو بهم شیوهیه :

أ. له وشترا ئەوهیه که پینج سالی تەواوکردبیت و چووبیتته ناو

شەشەمهوه.

ب. له مانگادا ئەوهیه که دوو سالی تەواوکردبیت و چووبیتته ناو

سی یه مهوه.

ج. له بزندا ئەوهیه سالیکی تەواوکردبیت و چووبیتته ناو دوو مهوه.

د. له بهرخ و کاوړیشدا ئەوهیه شەش مانگی تەواوکردبیت و

چووبیتته ناو حەوت مهوه.

جا بۆیه پابه‌ند بوون بهم تەمەنانهوه له کاتی قوربانی کردندا

کاریکی شەرعیه و دروست نییه لیان لادریت و که‌متر له‌مانه بکریته

قوربانی به‌لام دروسته زیاد لهو تەمەنانه بکریت.

کاتی قوربانی کردن و سهربرینی

۲۲. مهرجه قوربانی ئەو کاته بکریت که شهرع دیاری کردوو.

به وهی له دواي نوێزی جهژنه وه له بهر فهرمووده ی:

((إِنَّ أَوَّلَ مَا نَبْدَأُ بِهِ فِي يَوْمِنَا هَذَا نُصَلِّي، ثُمَّ نَرْجِعُ فَنَنْحَرُ، فَمَنْ

فَعَلَ ذَلِكَ فَقَدْ أَصَابَ سُنَّتَنَا...))^(۱)

به پائی کوپی عازب دهلی: پیغه مبهری خوا (ﷺ) فهرمووی:

((یه که مین کاری که لهم پۆژه ماندا دهستی پیده کهین ئەوهیه که نوێژ

بکهین، پاشان بگه پینه وه و قوربانی سهربرین، ههر که سی

به مجۆره ی کردبی ئەوا له سهر سوننه تی ئیمهیه...

^(۱) رواه البخاري (۹۶۸)، ومسلم (۱۹۶۱).

سەرپرېنى ئاژەلى قوربانى پېش نوپىرى جەژن

۲۳. ھەركەس قوربانى پېش نوپىرى جەژن كىر ئەوا لەسەرى

ناكەوئەت و دروست نىيە لەبەر فەرموودەى: ((وَمَنْ ذَبَحَ فَإِنَّمَا هُوَ لَحْمٌ

قَدَّمَهُ لِأَهْلِهِ، لَيْسَ مِنَ النُّسُكِ فِي شَيْءٍ)).^(۲) ھەر كەس پېش سەرى

پىرى بى (پېش نوپىرى جەژن) ئەو گۆشتىكە و پېشكەشى مال و مندالى

كردو، ئەو بە ھېچ جۆرى قوربانى نىيە).

كۆتا كاتى قوربانى كىر

۲۴. كاتى قوربانى كىر بە ئاوابوونى خۆرى چوارەم پۆرى

جەژن كۆتايى دىت ، بۆ نمونە گەر پۆرى شەممە جەژن بوو تا پۆرى

سى شەممە پېش خۆر ئاوابوون كاتى قوربانى دەمىنى .

تېپىنى : كەسپىك پېش خۆر ئاوابوونى پۆرى چوارەم قوربانى كەى

سەرپىرى ، بەلام پاك كىر و دابەش كىر كەوتە دواى خۆر

ئاوابوونەو ئەوا ئاسايە .

^(۲) رواه البخاري (۹۶۵) ، ومسلم (۱۹۶۱) .

باشترین کات بۆ قوربانی کردن

۲۵. باشترین کات بۆ قوربانی کردن بریتیه له پۆژی یه کهم دواي ته و اوبونی نوێژی جهژن، هەر پۆژێک باشتره له وهی دواي خۆی له بهر دهستپیشخهري کردن له کاری خیر و چاکه دا و چاک وایه دواي نه خات بۆ چوارهم پۆژ.

قوربانی کردن به شهو

۲۶. دروسته قوربانی به پۆژ یان شهو سه ربپریت، به لام له سه ره تای پۆژه وه چاکتره بۆ ئه وهی هه ژاران بیهین چونکه دروشمێکی ئایینه.

۲۷. ئه گهر کاتی قوربانی نه ما و ئه مێش قوربانی نه کردبوو ئه وا هیهچی له سه ر نییه ئه گهر سوننهت بوو. به لام ئه گهر نه زری کردبوو ئه وا وه کو قه زا کردنه وه ئازهلێک سه ر ده بریت وه کو قوربانیه که.

له مهرجه كاني قوربانې كردن

۲۸. له مهرجه كاني قوربانې ته وويه كه سه لامه ت بيت له

كه موكوړې ، چونكه ته وه خواپه رسته كه و عبادته تيش ده بيت چاك و

ته واو بيت و خوا چاك و پاكه و چاك و پاكيش وهرده گريت.

ته و عه يپانه ي كه نابې له حه يواني قوربانيدا هه بيت

۲۹. له سوننه تدا چوار عه يپ هاتووه كه ريگره ته وانيش له م

فه رمووده يه دا ثمازه يان پيكر او ه: عَنْ الْبَرَاءِ بْنِ عَازِبٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ : ((قَالَ

رَسُولُ اللَّهِ ﷺ : « أَرْبَعٌ لَا تُجْزَى فِي الْأَضَاحِيِّ : الْعَوْرَاءُ الْبَيِّنُ

عَوْرُهَا ، وَالْمَرِيضَةُ الْبَيِّنُ مَرَضُهَا ، وَالْعَرْجَاءُ الْبَيِّنُ ظَلْعُهَا ، وَالْكَسِيرَةُ

الَّتِي لَا تُنْقِي »)) ^(۱) واته: پيغه مبهري خوا ﷺ فه رموويه تي: چوار

ثاژه ل بو قوربانې نابيت و دروست نيه بكريت به قوربانې : ثاژه ليك كه

چاويك يان هه ردوو چاوي كوړ بيت ، و نه خو شيكي ئاشكرا ، و

شه ليكي ئاشكرا ، و لاوازيك كه ئيسكه كاني پوكا بيت ه وه .

^(۱) رواه أبو داود (۲۸۰۲) ، والترمذي (۱۴۹۷) ، وغيرها ، وصححه الألباني .

۳۰. نەخۆشى پوون و ئاشكرا: ئەوئەيە كە نىشانەي نەخۆشەيەكەي
پتوۋە ديارىت وەكو ئەوئەي تاي ھەيىت و واي لىكرديت نەتوانىت
بلەوۋەپىت و ئارەزووي خواردنى نەيىت و نەخۆشىكىش كە كاريگەري
كردىتە سەر گوشتەكەي و تەندروستى تىك دايىت و برىتىكى قول كە
كاريگەري لەسەركردىت. بەلام نەخۆشى سووك ئاسايە يان شەلى و
لاوازي كەم.

۳۱. ھەر نەخۆشەيكىش ھاوشىۋەي ئەو عەيب و نەخۆشيانە بن
يان خراپتر ئەوا ھەمان ھوكميان ھەيە و ناشىت بۆ قوربانى وەكو
ئەمانەي خوارەوۋە:

- كوپر چونكە ئەمەيان خراپترە لەوئەي يەك چاوي نەيىت.
- ئەو ئازەلەي خەرىكە دەمرىت و ھىشتا نەمردوۋە، چونكە
ئەوئەي تووشى بوۋە خراپترە لە نەخۆشى و شەلى.
- دەستىك يان قاچىكى پراپتەوۋە ئەمەشيان خراپترە لە شەلى.

٣٢. گوی و شاخ و کلک و دووگ: ئەگەر هەریەک لەمانە نەبوون لە بنەرەتدا واتە بەو شیوەیە لەدایک بوویت، ئەوا دروستە بەبی کەراوەت، و ئەگەریش بپایتەوه ئەوا هەر دروستن بەلام لەگەڵ کەراوەتدا، جگە لە کاور نەیت کە ئەگەر دووگی بپایتەوه ئەوا دروست نییە چونکە ئەو کەموکورتیە لە بەشیکی سەرەکی و مەبەست لە ئازەلە کەدا.

٣٣. مەکروهە و باش نیە ئەو ئازەلە بکریتە قوربانی کە گوئی کون کراوە یان لەت کراوە بەدریژی یان پانی، یان هەندی لە ددانەکانی کەوتوو یان شاخی شکاوه.

قوربانی کردن بە ئازەلی خەسینراو

٣٤. دروستە قوربانی بکریت بەو ئازەلە ی کە خەسینراوە، ئەوەش لەبەر کردەوێ پێغمەبەری خوا ﷺ و هەروەها لەبەر ئەوێ گوشتی ئەو ئازەلە بەو شیوەیەش هەر تێک ناچیت و بی تام وکەم تام ناییت. هەروەکو چۆن دروستە بەو ئازەلە ی کە نێرە و فەحله.

۳۵. قوربانى بە دوو شت ديارى دەكرىت: بە قسە، وەكو بلىت

ئەمە قوربانى، يان بە كرىنى بە نىەتى قوربانى.

۳۶. چەند حوكمىك لەسەر ديارى و دەستىشان كىردنى ئازەلى

قوربانى بونىاد دەنرىت كە ئەمانەن:

• دروست نىيە خاوەندارىتتەكەى بگوازرىتتەو بە كرىن يان

بەخشىن و شتى تر، چونكە ئەو كاتە وەكو نەزر وەهاىە، مەگەر ئالوگور

بكرىت بە ئازەلىكى لەخوى چاكتر يان فروشتى بۆ ئەوەى ئازەلىكى

لەخوى چاكتر بكرىت.

• ئەگەر تووشى عەيب و ناتەواوئەك بوو ئەوا دروست نىيە

بۆ قوربانى و واجبە لەسەرى بىگورپتتەو بە هاوشىوەى خوى، مەگەر

تووشى عەيبىك بىت بەبى ھۆكارى كەمتەرخەمى خاوەنەكەى ئەوا

سەرى دەبرىت و دروستە.

• ئەگەر ون بوو یان دزرا ئەوا واجبه له سهری یه کینکی تری
وه کو خۆی بهینیت، مه گهر به بی که مته رخه می خۆی بوو بیت ئەوا
هیچی له سهر نییه.

• ئەگەر بیچووی بوو ئەوا هه مان حوکمی دایکه که ی هه یه
و له گه لیدا سهرده پردریت.

۳۷. هه رکه س نییه تی قوربانی کردنی هه بوو پاشان نیه ته که ی
به تال کرده وه ئەوا هیچی له سهر نییه، مه گهر ئازهل که ی ده ستیشان
کرد بیت ئەوا ده بیت سهری بپریت و دروست نییه بۆی په شیمان بیت ه وه
و له مولکی خۆی ده ری بکات.

۳۸. سوننه ت وایه که سه که خۆی ئازهل قوربانیه که ی سهر بپریت
ئه گهر زانی، چونکه ئەوه عیاده ته و نزیك بوونه وه یه له خوا و ههروه ها
کرداری پیغه مبه ری خوایشه ﷺ که ئەو پیشه نگه بۆ ئیمه، به لام ئەگهر
نه یزانی ئازهل سهر بپریت ئەوا دهیداته ده ست یه کینکی تر بۆی
سهر بپریت.

۳۹. دروسته بریکاری بکریٔ له قوربانیدا، چونکه پیغه مبهری خوا ﷺ شهست وستی وشتري به دهستی خوئی سهربری له حه جی مالئاواییدا و دواتر عهلی پاسپارد ئهوانی تر سهربریٔ ههتا گه یشته سه د دانه.

۴۰. باشتروایه که سیټک رابسپیریٔ بۆ سهربریٔ نه که ی که خواناس و زاناییت به چۆنیٔی سهربریٔ و چاک وایه موسلمان که سیټکی ئه هلی کیتاب دهستیٔشان نه کات بۆ سهربریٔی قوربانیه که ی.

نینۆک و موو لی نه کردنه وه له لاشه

۴۱. ههر که س نیه تی قوربانی کردنی هه بوو ئه و با هیج له خوئی نه کاته وه له قز و نینۆک و پیستی ههر له دهستیٔ کردنی یه که م پوژی نو مینه ی حاجیان هه تا قوربانیه که ی سهرده بریٔ.

له ئوم سه له مه وه - رضي الله عنها - ده لیٔ: **أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «إِذَا دَخَلْتَ الْعَشْرَ، وَأَرَادَ أَحَدُكُمْ أَنْ يُضَحِّيَ، فَلَا يَمَسَّ مِنْ شَعْرِهِ وَبَشَرِهِ شَيْئًا»^۱.**

^۱: أخرجه مسلم (۱۹۷۷).

واتە: ئەگەر دە رۆژى مانگى حاجيان دەستى پېكرىد ويەكېكتان
ويستى قوربانى بىكات ئەوا با هيچ لە قزى لانه بات، ئىتر تووكى سەرى
بىت يان بن بالى ياخود تووكەبەرى، ھەرۈەھا نىنۆكىش ئىتر ھى دەست
بىت يان قاچ، ھەتا قوربانىەكەى سەردەپرېت.

ئىتر لابرەنەكەش بە تاشين بىت يان ھەلەكەندىن يان سووتاندىن يان
قوتاندىن يان كورت كوردەۋە ۋەھەر شىۋازىك ۋ ئەۋ كارە دروست نىيە
تەنانەت بۆ مەبەستى خوجوان كوردەۋەش بىت بۆ نوپزى جەژن.

۴۲. ئەم حوكمە تاييەتە بەۋ كەسەى كە قوربانىەكە دەكات ۋ
كەسوكارەكەى هيچ يەكېك لەۋ حوكمانە نايانگريتەۋە لەنەھى، چونكە
پېغەمبەرى خوا ﷺ قوربانى كوردۈۋە بۆ خانەۋادەكەى بەلام لىيەۋە
نەھاتۈۋە كە فەرمانى پى كىرەبن بە خۆگرتەۋە لە قزى ۋ نىنۆك ۋ پىست
بىرېن ۋرېنگەپىدراۋە كە تووك ۋ نىنۆك ۋ پىست لەخۇيان بىكەنەۋە.

۴۳. ئەم نەھيانە تايبەتن تەنھا بەو كەسەي كە قوربانىيە كە دەكات،
بۆيە ئەو كەسەي كە كراوۋە بە وەكىل و بۆيەكىكى تر قوربانى دەكات
يان وەسىيەتى بۆ كراوۋە ئەوا نەھيە كە نايگريئەو.

۴۴. قوربانىكەر ئەگەر ھاتوو تووك يان نىنۆك يان پىستى لەخۆي
كردەوۋە ئەوا كەفارەتى لەسەر نىيە و رىگر نىيە لەقوربانىيەكەي و
بەتالىشى ناكاتەوۋە وەكو ھەندىك وا گومان دەبەن، و داواي
لېخۆشبوون لەخوا دەكات.

۴۵. ئەگەر پىويستى كرد تووك و نىنۆك و پىست لەخۆي بكاتەوۋە
ئەوا ئاساييە و دروستە وەكو ئەوۋەي نىنۆكى بشكىت وئازارى بدات و
ئەمىش بىقرىتتيت، يان قزى دابەزىتە ناو چاوى و ئەمىش بىتاشىت يان
كورتى بكاتەوۋە بۆ مەبەستى برىنپىچى و چارەسەر و ھاوشىوۋەي ئەو
كارانە و قزىشانە كىردىش ئاساييە ئەگەرىش قزى لى ھەلبوۋەرىت.

ئادابه کانی سهربرینی ئازهللی قوربانی

۴۶. له ئادابه کانی سهربرین ئه وهیه که به شیوهیه کی جوان وله سهرخوی ئازهلله که په لکیش بکریت بو سهربرین نهک به توندی چونکه جاریکیان عومهری کوری خهتاب ﷺ یه کیکي بینی که به توندی ئازهلله که ی دهبرد بو سهربرین ئه میش پی وت : مالتاوا، به هیواشی و جوانی بیبه بو مردن.

۴۷. تیژکردنی چهقو پیش سهربرین، چونکه ئه وهی مه به سته بریتیه له ئاسووده کردنی ئازهلله که و سزانه دانی له کاتی سهربرینیدا، ئه مهش ئه و چاکه و ئیحسانه یه که پیغه مبهری خوا ﷺ باسی کردووه و فهرموویه تی: " إِنَّ اللَّهَ كَتَبَ الْإِحْسَانَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ فَإِذَا قَتَلْتُمْ فَأَحْسِنُوا الْقِتْلَةَ وَإِذَا ذَبَحْتُمْ فَأَحْسِنُوا الذَّبْحَ وَلْيُحِدَّ أَحَدُكُمْ شَفْرَتَهُ فَلْيُرِحْ ذَبِيحَتَهُ " {رواه مسلم} واته ﷺ (رحم) به چاک ئه نجامدانی فهرز کردوه له سهر ههموو شتیك، ئه گهر شتیکیان کوشت به جوانی بیکورن،

ئەگەر شتێکیان سەرپری بە چاکی سەری بپرن، با ھەر یەک لە ئێوە تیغەکە ی تیزبکات و، سەربراوێکە بحەوینیتەو.

و ئە ناییت چەقۆکەش لەپیشچاوی ئازەلەکە تیز بکات و ئازەلێک لەپیشچاوی ئازەلێکی تر سەرپریت چونکە ئەو رەفتارە پێچەوانەی چاکە و ئیحسانە.

٤٨. پروکردنە قیبلە بۆ کەسەکە و ئازەلەکەش سوننەتە لەھەموو کاتێکدا، بەلام بۆ ھەدی و قوربانی زیاتر سوننەتە و زۆرتر جەختی لەسەرکراوەتەو، وەکو لە ابن عەباسەو رضی اللہ عنہ ھاتوو کە دەلیت: " لیجعل أحدکم ذبیحتہ بینہ و بین القبلة " واتە: با ئازەلەکە بخاتە نێوان خۆی و قیبلەو.

٤٩. قوربانی عبادەتە، عبادەتیش نەت دیاری دەکات لەبەر ئەم فەرموودەیە: " إِنَّمَا الْأَعْمَالُ بِالنِّيَّاتِ، وَلِكُلِّ أَمْرٍ مَا نَوَى " { متفق علیہ } واتە: بەراستی کردەوێکان بەپێی نیتەکانن، وە بۆ ھەموو کەسێکیش بە گوێرەی نیتەکە ی بۆی دەنوسریت.

وه نیه تیش ده بیټ جیاکار بیټ له نیوان عیادهت و عادهت له وانه
قوربانی. جا تهنها کرینی قوربانیه که و سهربرینی له کاتی دیاری کراوی
خویدا به سه بو ئه وهی نیهت بیټ، و نیه تیش شوینه که ی بریتیه له دل و
کرده وه کان نیشانه ن له سهری.

دوعا و زیکری کاتی سهربرینی قوربانی

۵۰. (واجب) ه له سهر ئه و که سه ی شتیټ سهرده بریت له کاتی
سهربرینیدا بلت: (بِسْمِ اللَّهِ) ، به لام له کاتی سهربرینی قوربانیدا
سوننه ته دوا ی وتنی : (بِسْمِ اللَّهِ) بلت : (وَاللَّهُ أَكْبَرُ) ، واته : ده لیت :
(بِسْمِ اللَّهِ وَاللَّهُ أَكْبَرُ) .

وه دوا ی وتنی (بِسْمِ اللَّهِ وَاللَّهُ أَكْبَرُ) که (واجب) ه ، سوننه تیش
وايه بلت : (اللَّهُمَّ تَقَبَّلْ مِنِّي) خوايه لیمی وه ربگری و قه بولی
بکه ی .

جا ئه وهی واجب بیټ (بسم الله) کردنه که یه ، و ئه وانی تر
سوننه تن و واجب نین .

فروشتنی گوشتی قوربانی

۵۱. دروست نیه گوشتی قوربانی و هه دی بفروشریت و ههروه ها پیسته و صوف و خوری و هیچ شتیکی بفروشریت، چونکه نه و شته ی که بهنده دهیبه خشیته خوا دروست نیه لئی په شیمان بیته وه و فروشتنی جۆریکه له په شیمان بوونه وه. ته نانه ت پیشه واهته حمه د ده لیت: سبحان الله ! چۆن دهیفروشیت له کاتیکدا نه و به خشیویه تی به خوا ؟!

۵۲. به لام سوودیین له پیسته که ی ته واه ئاسایه و هیچی تیدا نیه به هه ر شیویه که بیت، یا خود به خشینی به ریکه خراوه خیرخوازیه کان که دهیفروشن و پاره که ی ده که ن به خیر.

کری قه صاب له گوشتی قوربانی

۵۳. دروست نیه هیچ به شیک له ئاژه له که بدریت به قه صابه که له به رانه ر سه ر برین و پیستکرنه که یدا.

چ کاتیک دروسته به شی قه صابه که بدریت له گوشتی قوربانی

۵۴. ئە گەر قه صابه که هه ژار یان هاوړی و دۆست بوو ئەوا

ئاساییه ئە گەر به شی بدریت یان وه کو دیاری به بی پیش مهرج تهویش

وه کو خه لکی تر و به لکو له پیشتریشه چونکه ئەو راسته وخو بینویه تی

و تیکه لی گوشت و ورد و له تکردنی بووه و زیاتر نه فسی بوی

دهروات.

خواردن له گوشتی قوربانی

۵۵. سوننه ته ئەو که سهی قوربانی ده کات له قوربانیه کهی

بخوات و لپی بیه خشییت و بیدات به خیر له بهر ئەم ئایه تانه:

﴿ فَكُلُوا مِنْهَا وَأَطِيعُوا أَلْبَاسَ الْفَقِيرِ ﴾

﴿ فَكُلُوا مِنْهَا وَأَطِيعُوا الْقَانِعَ وَالْمُعْتَرَّ كَذَلِكَ سَخَّرْنَاهَا لَكُمْ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ ﴾ (۳۶)

ههروهها له بهر ئەم فهرموودهیه : ((فَكُلُوا وَأَدْخِرُوا وَتَصَدَّقُوا)).

واته: بیخون و هه لیبگرن و خیری لی بکهن.

گۆشتی قوربانی چەندی دەبەخشریت و چەندی دەتوانی هەلبگری

٥٦. زانایان راجیاوازن سەبارەت بە پر و ئەندازەی ئەو پشکەیی کە دەخوریت و دەبەخشریت، بەلام ئەم بابەتە فراوانە و ئەو ئاساییە و ئەوێ پەسەندە ئەوێ: سێ یەکی بخوریت و سێ یەکی بدریت بەهەدیە و دیاری و سێ یەکی بدریت بەخیر و سەدەقە و ئەمەش لە ابن مەسعود و ابن عومەرەو گێردراوەتەو کە ئەبو جەعفەری نەحەس دەئیت: زۆربەیی زانایان لەوانە ابن مەسعود و ابن عومەر و عەتاء و ئەوری پێیان باشە سێ یەکی بکریت بەخیر و سەدەقە و سێ یەکی بدریت بەخواردن بەخەلکی و سێ یەکی خۆی خێزانی بیخوات.

و ئەگەریش زیاد لەو ئەندازەیش بخوات بۆ خۆی و خێزانی ئەوا دروستە.

بريكار و وه كيل له قوربانيدا

۵۷. بريكاري له قوربانيدا: ټه گهر خواهن قوربانیه كه پڼگه ی دا

به بريكاره كه ی كهوا لئې بخوا يان لئې بدات به دیاری وصه دهقه ټهوا

بوی هه یه ټه گینا به پېچه وانه وه بوی نیه و ده بیټ هه موو گوشته كه

راده ستی خواونه كه ی بكات.

وه دروسته كه سیك كه له دهره وه ی ولاته كه سیك له كوردستان

بكاته وه کیلی خوی كه قوربانی بۆ بكات .

۵۸. واجبه برېك ټه گهر كه میښ بیټ بكریت به سه دهقه و بدریت

به هه ژار و نه داران و به لگه ی واجبیټش ټه م ټایه ته یه: ﴿ فَكُلُوا مِنْهَا

وَأَطِيعُوا أَلْبَاسَ الْفَقِيرِ ﴾

۵۹. دروسته برېك بدریت به ټه هلی زیمه، به تاییه ت ټه گهر

هه ژار يان دراوسې قوربانیکه ره كه بوون يان خزمی بوون یاخود بۆ

دلړاکیښان یان له بهر گشتیتي ټه م ټایه ته: ﴿ لَا يَنْهَكُمُ اللَّهُ عَنِ الَّذِينَ لَمْ يُقَاتِلُوكُمْ

فِي الدِّينِ وَلَمْ يُخْرِجُوكُمْ مِنْ دِينِكُمْ أَنْ تَبَرُّوهُمْ وَتُقْسِطُوا إِلَيْهِمْ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُقْسِطِينَ ﴾ ۸

۶۰. له فەرمووده صەحيحەكاندا ئەو سابت بوو، له پىغەمبەرى
خواوہ ﷺ لەيەكئەك له سألەكاندا نەھى كردوو، له ھەلگرتنى گۆشتى
قوربانى، پاشان دواى ئەو مۆلەتى داو، بۆيە نەھىيەكە نەسخ بۆتەو، و
ئەمەش وتەى زۆرىنەى زانايانە.

سەرپرینی قوربانى له شارێكى تر

۶۱. ئەصل وایە قوربانى دەبێت لەشارى قوربانیکەردا بێت و
ھەرلەویدا دابەش بکړیت، و دروستیشە لەدەرەوہى ئەو شارەشدا
دابەش بکړیت لەبەر بوونى بەرژەوہندى وپتويستى، وەكو ئەوہى
ئەگەر قوربانىكى زۆر کرا و ھەزار كەم بوو، یان موسلمانانى شارەكەى
تر زیاتر ھەزاربوون و پتويستى زۆرتريان بەيارمەتى ھەبوو.

قوربانى كردن لەسەفەردا

۶۲. دروستە كەسێك لەسەفەرىشدا بێت و لەغوربەتدا كەسێك
لەشارەكەى خۆى بكات بە وەكىل وبرىكار و لەبرى ئەم ئازەلێك
بکړیت وبيكات بەقوربانى و بەسەر خزم و ھەزارانى شارەكەيدا
دابەشى بكات.

تیکه ل کردنی قوربانی و گوێزه بانه به یه ک حیوان

۶۳. قوربانی لهبری گوێزه بانه نابیت، چونکه ههریه که یان عیاده تیکتی سهر به خوێه و له بهر هوکار تیکتی تاییهت و جیاوازه له وهی تر وشوینی یه کتر ناگرنه وه ، وه ههروه ها به تیکه لیش ناگری واته یه ک حیوان نابیت سهر بری به نیه تی قوربانی و گوێزه بانه ش چونکه ئه وه دوو عیاده تی جیاوازن . والله اعلم

سهر برینی حیوانی قوربانی به دهستی قه سابتیکی نوێژنه کهر

۶۴. ئه و قوربانیه ی که که سی نوێژ نه کهر سهری ده بریت ده که ویته سهر ئه وه ی ئایا نوێژ نه کهر کافره یا خود نا ؟

جا خیلاف له نیو زانایاندا هه یه که ئایا کافره یا خود موسو لمانه گهر له بهر ته مبه لی نه یکات ، حه تمه ن له سهر بو چوونی ئه وانه ی که به موتله قی نوێژ نه کهر به کافر ده زانن ئه و نابی سهر برای دهستی بخوریت ، و به پیچه وانه شه وه له سهر بو چوونی ئه وانه ی پێیان وایه گهر له بهر ته مبه لی نوێژ نه کات کافر نابی ئه و سهر برای دهستی حه لاله .

جا بو ده رچوون و رزگار بوون له م خیلافه باشتروایه که سیک یان قه سابتیک قوربانیه که سهر بریت که نوێژ بکات نه ک که سی نوێژ نه کهر .

ئاژه‌لی میینه بو قوربانی

۶۵. قوربانی کردن به ئاژه‌لی میینه دروسته به لام ئاژه‌لی نیر باشته .

ئو ئافره‌ته‌ی که شوی نه کرده ده‌توانیت قوربانی بو خوی بکات؟

۶۶. قوربانی کردن سونه‌تیک‌ی جه‌خت له‌سه‌رکراوه له حه‌قی

هه‌موو پیاو و ئافره‌تیک‌دا که توانایان هه‌بیت قوربانی بکه‌ن.

وه به‌شیک له زانایان ده‌فه‌رمون : واجبه له‌سه‌ر ئو که‌سه‌ی که

توانای هه‌یه ، وه‌هیچ جیاوازی‌ش نه که ئافره‌ته‌که هاوسه‌رگیری کردبێ

یان نه‌یکردبێ.

ابن حزم (ره‌حه‌تی خوی لی‌ی) له کتیبی المحلی دا ده‌فه‌رمویت:

" قوربانی کردن بو ئو که‌سه‌ی له‌سه‌فه‌ردایه وه‌کو ئو که‌سه‌یه که

له مالی خۆیدا بیت وه‌یچ جیاوازی نییه ، وه‌به‌هه‌مان شیوه بو

ئافره‌تیش. له‌به‌ره‌وه‌ی خوی گه‌وره فه‌رمویه‌تی : (وافعلوا الخیر) ،

واته: کرداره خیر وچاکه‌کان ته‌نجام بده‌ن ، وه قوربانی کردنیش له

کارێکی خیر وچاکه .

قوربانی کردن به حیوانی ئاوس

۶۷. دروسته مه‌ری ئاوس بکریّت به قوربانی ، گهر هیچ یه کیک

لهو عه‌بیانه‌ی تیدا نه‌بی که له‌شهرع دا باس کراوه "

به‌نیسبه‌ت بیچووه‌وه : گهر به‌زیندوویی دهر چوو حه‌تمه‌ن

پیویسته سهر ببرد ریّت چونکه نه‌فسیکی تره وسهر به‌خویه " .

عه‌بیدار بوونی حه‌یوانی قوربانی پیش سهر برینی

۶۸. شیخ ابن عثیمین (په‌حمه‌تی خوای گه‌وره‌ی لیبی) ده‌لیت :

بو نمونه : پیاویک مه‌ریک ده‌کریّت بو قوربانی وده‌س نیشانی

ده‌کات پاشان پی ده‌شکیت ، و وای لی‌دیت ناتوانیت له‌گه‌ل مه‌ره

ساغه‌کاندا ری بکات ، له‌م حاله‌ته‌دا سهری ده‌بریّت وده‌بیّت بو

قوربانی ؛ چونکه کاتی ده‌س نیشانی ده‌کات وه‌ک ئامانه‌تی لی دیت ،

وکاتی که‌ئه‌مانه‌ت بوو وخوی ده‌ستی نه‌بوو له‌عه‌یبه‌که‌یدا یاخود که‌م

ته‌رخه‌م نه‌بوو ته‌وا هیچ زه‌مانیکی له‌سهر نی یه ودروسته بی‌کات

به‌قوربانی. الشرح الممتع .

ناوهینانی خاوهن قوربانی له لایه ن قه صابه وه

له کاتی سهربرینی ئاژه لی قوربانی

۶۹. پرسیار ئایا مهرجه له کاتی سهربرینی قوربانیدا قه صابه که

بلیت : له بری فلان کهس؟

شیخ ابن عثیمین رحمه الله تعالى له ولأما گوتویه تی :

گهر بلیت : له بری فلان ئەوا باشتەر ، چونکه پیغه مبه ر ﷺ له کاتی

سهربرینی قوربانیدا دهیغه رموو : (اللهم هذا منك ولك، اللهم هذا عن

محمد وآل محمد)، واته : خودایه ئەمه له تۆوهیه وبۆ تۆیه ، خودایه ئەمه

له بری موحه مه د و کهس و کاری موحه مه ده .

خۆ ئە گهر ئەوهش نه لیت ئەوا نیه ته که کافیه .

وه ئیمامی النووی رحمه الله تعالى ده لیت : گهر کردی به وه کیل ،

وه نیه تی هینا له کاتی سهر برینه که دا ، ئەوا به سه و پیویست به نیه تی

وه کیل ناکات .

به لکو ته نانه ت گهر وه کیله کهش نه زانیت ئەو حه یوانه حه یوانی

قوربانیه ئەوا زیانی نی یه و دروسته "المجموع" (۸ / ۴۰۶).

حیکمهت چی له وهی که نه گهر که سیک بیه ویت قوربانی

بکات نابیی موو له خوی بکاته وه و نینۆکی بقرتینی؟

۷۰. زانای پایه بهرز محمد بن صالح العثیمین (په حمه تی خوی

گه وره ی لییی) له وه لامدا ده فه رمویت:

یه که م :له نیعمه ته کانی خوی گه وره له سهر بهنده کانی ، نه وه یه

که کاتیک خه لکی شار و شارۆچکه کان پرۆسه ی جه ج نه نجام ناده ن

به هوی به ژداری نه کردنیانه وه، شهرع فه رمانی کردوه به وانهی که له شار

و شارۆچکه کانن قوربانی نه نجام بده ن بۆ نه وه ی له گه ل حاجیاندا

هاوبه شی بکه ن له هه ندیک له و خواپه رسته ی که له و پرۆسه یه دا

نه نجامی ده ده ن.

دووه م :هه روه ها وه کو چۆن نه و که سه ی که قوربانی نه نجام

ده دات هاوبه شی کردوه له گه ل هه ندیک له و خواپه رسیانه ی که حاجی

نه نجامی ده دات که سه ربهرینه، به هه مان شیوه خو گرتنه وه ی له

موکردنه وه و نینۆک برین هاوبه شی له گه ل حاجیاندا به وه ی که نه وانیش

له کاتی ئیحرامدا خویان له موو له خو کردنه وه و نینۆک برین ده گرته وه.

پىڭر و بەربەستە كانى نە كىردى قوربانى

۷۱. ھەندىك بۆچۈنى ھەلە بوۋەتە ھۆى دور كەوتنەۋەى

زۆرىك لە موسلمانان لە ئەنجامدانى قوربانى كە برىتىن لە:

* زۆربەى خەلك وا دەزانن يان وا تىگەينراون ! كە (مەرىك يان

بىزنىك) تەنھا بۆ يەك نەفەرە!!! بەلام لە راستىدا لە سەردەمى پىغەمبەردا

ﷺ پىاو ئازەلىكى (مەرىك يان بىزنىك)ى دەكرد بە قوربانى بۆ خۆى و

خىزانى و مىدالەكانى.

* زۆربەى خەلك وا دەزانن يان وا تىگەينراون ! كە ناپىت خاۋەنى

قوربانىيەكە و مىدالەكانى لە گۆشتەكەى بخۆن ! بەلام لە راستىدا لە

فەرموودەكانى پىغەمبەردا ﷺ پروونكراۋەتەۋە كە خاۋەنى قوربانىيەكە

سوننەتە خۆى لىى بخوات و دروستىشە (سىيەكى حەيوانەكە) بخوات

و (سىيەكى) ترى ھەلبىگرىت و ئەو (سىيەكە)كەى ترى بىەخشىت.

لە راستىدا ئەم دور بۆچۈنە ھەلەيە دور پىڭرى زۆر كارىگەر و

بە ھىزن بۆ نەكىردى قوچ و قوربانى لە ناو موسلماناندا !

- چونكه زۆربهى مۇسلمانان دهلېن :ئېمە ناتوانين بۇ سەرى ھەر
نەفەرىك قوربانى ئەنجام بدەين لە بەر ئەوہى ئەركىكى قورس و
گرانە ! ئەمەش زۆر راستە و پېچەوانەشە بۇ فەرموودەكەى پېشوو كە لە
سەردەمى پېغەمبەردا ﷺ پياو ئازەلېكى (مەرىك يان بزىك)ى دەكرد بە
قوربانى بۇ خوى و خىزانى و مندالەكانى.

- ھەروەھا زۆربهى مۇسلمانان دەلېن :ئېمە ئەگەر دروست يېت
خۆمان لە گۆشتى قوربانىيەكە بخۆين و دروستيش يېت (سېيەكى
حەيوانەكە) بخۆين و (سېيەكى) تريشى ھەلېگرېن ئەوا ھەموو سالىك
قوربانى دەكەين، چونكه وەك ووتراوہ ئەو كاتە دەبېتە : (جەزنىك و دوو
قوربان).

پېغەمبەرى خواش ﷺ فەرموويەتى : موژدە بدەن و خەلك
پاومەنېن، وە كار ئاسانى بكەن و شت لە سەريان قورس مەكەن.

• زۆربهى خەلك وا دەزانن يان وا تېگەينراون كە لەتەمەندا تەنھا
يەك جار قوربانى دەكرېت !!! بەلام لە راستيدا وانيە و بەلكو
(سوننەتېكى جەخت لەسەركراوہ) بەلكو ھەندېك لەزانايان دەفەرمون
(واجبە) ھەموو خىزانېك ھەموو سالىك قوربانى بكەن مادام تواناي
دارايان ھەبى .

هەندىك لە ھەلە و بىدعە و داهىئىراوہ كانى قوربانى

۷۲. قوربانى ئەو پەرستشە پىرۆزە و ئەو دروشمە گەورەيەي
تايىنى پىرۆزى ئىسلامە - وەك ھەموو جۆرەكانى ترى پەرستشەكان و
دروشمەكانى ئاينە پاك و بى كەم و كورپىيەكەي ئىسلام - بى بەش
نەبووہ لە كۆمەلەك بىدعەي رەش و داهىئىراوى نەفامەكان و ئەوانەي
لايان داوہ لە رىنگاي راست، بۆيە بە پىويستم زانى ئاگادارت بکەمەوہ
لە بىدعە و داهىئىراوہكانى قوربانى.

لەوانە :

۱. قوربانى كردن بە مەبەستى خو دەرخستن و شانازى كردن بە
سەر خەلکەوہ.

۲. ھىنانى مەلايەك بۆ ئەوہى ئامادەي سەربرىنى قوربانىيەكە بىت!

۳. چاو رەشتنى حەيوانى قوربانى پيش سەربرىنى!

۴. پارچە پەرۆيەكى سوور دەخەنە مىلى حەيوانەكە!

۵. مووروو و بەن بەستن بە شاخى حەيوانەكەوہ!

۶. شه کري کولۆ يان نوڤل يان شيريني ده خه نه ناو ده می

حه يوانه که له کاتي سهر برينيدا!

۷. دوعا و ويرد خويندن به گوئي حه يوانه که دا!

۸. نه ووتني (بِسْمِ اللَّهِ وَاللَّهُ أَكْبَرُ) له کاتي سهر بريني قوربانیه که دا

به هوئي مه شغوول بوون به هه نديک ويردي تري نا شرعيه وه!

۹. ووتني نيته به زمان له کاتي سهر برينيدا، چونکه جيگاي

نيته ته نها دلّه.

۱۰. ووتني (له ربي خوا و مه ولوودي پيغه مبه ر ﷺ) له کاتي سهر

بريني قوربانیه که دا، چونکه ده بيت ته نها بلّيت: (بِسْمِ اللَّهِ وَاللَّهُ أَكْبَرُ)

وهك له سوننه تي پيغه مبه ردا هاتووه ﷺ.

۱۱. نه خواردني گوشتي قورباني له لايه ن خاوخيژان و خاوه ني

قوربانیه که وه، چونکه پيغه مبه ر ﷺ ده فهرمويت (كُلُوا) واته: ليئي

بخون.

۱۲. ھەندىك لە خەلك دەلىت : ئەگەر حەيوانىك پېش جەژن ديارى بىكرىت بۇ قوچ و قوربانى ئەوا نايىت لىي بخۆيت و دەبىت ھەمووى بېخشىت !!!

ئەم شتە لە سەردەمى پېغەمبەردا ﷺ نەبوو و پېچەوانەشە بۇ فەرموودەى (كُلُوا) وە ئەم بىدعەيەش بۆتە ھۆى دوور كەوتنەوہى زۆرىك لەو جورە خەلكانە لە ئەنجامدانى قوربانى كردن !

۱۳. فروشتنى پېستى قوربانىيەكە يان بەخشىنى بە قەصابەكە لە جياتى كرىي سەر بېرىنەكە.

۱۴. دابەش كردنى گوشتى قوربانىيەكە بە سەر ھەموو دراوسىپكاندا ئەگەر چى دەست كورت و موحتاجىش نەبن لە بەر لۆمە و تانەى خەلك، چونكە صەدەقە تەنھا بۇ فەقىر و ھەزارانە.

۱۵. شاردنەوہى خوینى قوربانىيەكە لە ژىر خاكدا، بە مەبەستى ئەوہى كە ئەو خوینە تىكەل نەبىت بە ئاوەرۆ (مەجارى) چونكە وا دەزانن خوینى قوربانى موبارەكە.

۱۶. له هه له کانی خه لکی له گوشتی قوربانی یه کسانی له دابهش

کردنی گوشتی قوربانییه که دا به سهر هه موو ماله کاندایه که یهک !!!

ته مهش بوو ته هوی نه مانی دادپه روهری له نیوان تهو خیزانانهی که

ژماره یان زوره به رامبه ر به وانهی که ژماره یان که مه! یانی نابیت مالیکی

ههشت که سی و مالیکی دوو که سی وه کو یه ک گوشتیان پی بدهی .

که واته: ده بیت بهش و پشکی تهو خیزانانهی که ژماره یان زور تره

زیاتر بیت له وانهی که ژماره یان که متره . والله أعلم .

۷۳. چۆنیتی نویژی جهژن و ههندی له حوكم و ئادابه كانی

۱. نویژی جهژن دوو ركاته و بهم شیوهیه ئه نجام ده دریت :

دوای (الله أكبر) ه نویژ دابه ستن و پیش خویندنی سوره تی فاتحیه
حهوت (الله أكبر) ده کریت پاشان سوره تی فاتحیه ده خوینریت پاشان
سوره تیکی تر ده خوینریت.

له ركاتی دووهم له پاش (الله أكبر) ی هه ستانه وه و پیش خویندنی
سوره تی فاتحیه پینج (الله أكبر) ده کریت پاشان سوره تی فاتحیه
ده خوینریت پاشان سوره تیکی تر ده خوینریت.

۲. له پیغه مبهری خواوه ﷺ هیچ نه هاتووه که له نیوان (الله
أكبر) ه کان هیچ زیکریکی کردبی ، به لام له ئینو مه سعوده وه هاتووه
(په زای خوای لیبت) له بهینی هه موو (الله أكبر) ه کان (سبحان الله) و
(الحمد لله) و ته سبیحاتی کردوه.

۳. پیغمبه‌ری خوا ﷺ له ږکاتی یه کهم له دواي سوره‌تی فاتحه سوره‌تی "سبح اسم ربك الأعلى" ی ده‌خویند، وه ږکاتی دووهم له دواي سوره‌تی فاتحه "هل أتاك حديث الغاشية" ی ده‌خویند.

۴. نه‌گهر نوټ‌خوین چهند ته‌کبیره‌یه‌ک فریای نه‌که‌وت، نه‌وا پیوست به قه‌زا کردنه‌وه‌ی ناکات و وه‌کو ئیمام ده‌کات نه‌وه‌نه‌ی فریا‌که‌وت نه‌وه‌نده ده‌خوینت، نه‌گهر ږکاتیکی له ده‌ست چوو نه‌و ږکاته قه‌زا ده‌کاته‌وه به‌شیوه‌ی نوټ‌ری جه‌ژن.

۵. نوټ‌ری جه‌ژن بانگ و قامه‌تی نیه ، و نوټ‌ری سوننه‌تیش نیه له پیش و پاشی .

۶. ئیمام سه‌ره‌تا ده‌ست ده‌کات به نوټ‌ر پاشان وتار ده‌خوینت.

۷. سوننه‌ته دانیشته بو وتار و گوټ‌گرتن وه بیده‌نگ بوون.

۸. نه‌وه‌ی نوټ‌ری جه‌ژنی له ده‌ست بچیت دروسته قه‌زای بکاته‌وه، به‌شیوه‌ی نوټ‌ری جه‌ژن.

٩. ھەرکەسێک ھات و فریای نوێژەکە نەکەوت وە ئیمام وتاری

دەخویند با دابنیشیت گوی لە وتارەکە بگریت پاشان نوێژی جەژن قەزا
بکاتەو، تاوێکە ھەردوو خێرەکە ی لە دەست نەچیت.

١٠. ئەگەر پوژی جەژن کەوتە پوژی جومعەو ئەو کەسە ی کە

ئامادە ی نوێژی جەژن دەبی با ئامادە ی نوێژی جومعەش بیت ، ئەمە
باشتر و چاکترە بۆ دەرچوون لە خیلاف .

۷۴. سوننەت و ئادابەكانى جەژن

۱ - خۆ شۆردن بۆ جەژن .

۲ - خواردنى چەند دەنكە خورمايەك بەر لە دەرچوون لەمال بۆ

نويژى جەژنى پەمەزان ، وه سوننەتە بە تاك بىخوى سى يان پىنج يان

حەوت ، بەلام سوننەتە بۆ جەژنى قوربان هېچ نەخوى تا دەگەریتەوه لە

نويژى جەژن .

۳ - خۆ جوان كردن و خۆ پازاندنەوه لە جەژندا .

۴ - دەرچوون بۆ نويژگە (المصلى) .

۵ - پۆشتن وگەرانهوه لە نويژگە (المصلى) سوننەتە بە پى بچيت

بۆ نويژى جەژن .

۶ - پىنگا گۆرىن : پىغەمبەر ﷺ ئەگەر پۆژى جەژن بوایە پىنگاكەى

دەگۆرى، واتە: لە پىنگايەكەوه پۆشتايە بۆ مزگەوت لە پىنگايەكى

ترەوه دەهاتەوه.

۷ - جەژنە پىروۆزە كردن لە يەكتر: كە بەيەك گەشتىن سوننەتە بەم

شىئەيه پىروۆز بايى لەيەكتر بكەين: تقبل الله منا و منكم.

٧٥. هەندئ لە هەڵە و تاوان و سەرپیچی خەلکی

لە پوژی جەژندا

- ١- زیندوکردنەوێ شەوی جەژن و تاییەت کردنی بە عیبادەت .
- ٢ - دوا کەوتنی هەندیک خەلک لە نوژی جەژن بەهۆی ئەوێ نوژی جەژن بە سوننەت ئەزانن لە کاتی کدا واجبە لە سەر پیاوان .
- ٣ - وازهێنان لە نوژ کردن بەهۆی سەرقال بون بە جەژن و سەردان کردنی خزم و کەس و کار بە تاییەتی وازهێنان لە نوژی جەماعەت .
- ٤ - هەندئ لە پیاوان بە مەبەست و بیانوی خۆ جوانکردنەوێ ریشیان ئەتاشتن لە کاتی کدا ریش تاشین حەرەمە .
- ٥ - بە کارهێنانی بۆنی خۆش و عەتر و گولاو لە لایەن ئافەرەتانەوێ چ لە مأل بە مەبەستی پیشوازی کردن لە میوان یان بە مەبەستی دەرچوون لە مأل .

۶ - وازهينانى ئافرهتان له پوڭشاكى شهرعى و گه پانه وهيان بو سهر جلى ناشهرعى و تهسك نيوه پوت له بهر كردن به بيانوى خوڭشى جهژن و پيشوازي كردن له ميوان .

۷ - تهوقه كردنى ئافرهتان و پياوان له گهڻ يه كتر به ههمان شيوه كوران و كچانى بالغ بوو به مه به ستي جهژنه پيروزه و به بيانوى دلپاكي و خزمایه تى .

۸ - چاو نه پاراستن له ئاست نامه حرهم و تيروانىنى حهرام .

۹ - يارى كردن به تهرهقه و هاوشيوه كانى: ئهمهش ئه بيته هوئى ترساندن و راچه له كاندى موسولمانان .

۱۰ - تاييهت كردنى پوژى جهژن له لايه ن هه ندى خه لكى بى ئاگا به سهردان كردنى گوڤستان و تازه كردنه وهى ته عزيه .

پاشکوی کتیب

چهند زانیاریه ک سه بارهت به (أیام التشریق)

(سی پوژه کهی دواي جهژنی قوربان)

• أيام التشریق : بریتی یه له : سی پوژي دواي یه کهم پوژي
جهژنی قوربان ، وه پیشی دهوتری پوژانی مینی چونکه حاجیان نهو
سی پوژه له مینا ده میننه وه و ره جمی شهیتان ده کهن .

• أيام التشریق نهو پوژه دیاریکراوانه یه که خواي گه وره فه رمانمان
پی ده کات که زیکر و یادی بکهین .

• أيام التشریق پوژانی جهژنه و پوژانی خواردن و خواردنه وه و
دهرپرینی خوشی و شادی و گه یاندنی سیله ی ره حم و زیکر و یادی
خواي پهروه ردگاره .

• پوژانی ته شریق پوژانی جهژنه و حه رامه پوژووی تیا بگریت .

وآخر دعوانا أن الحمد لله رب العالمين